

บทที่ 2

แนวคิด วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551” มีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย
2. นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
 - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
 - พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539
 - พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
 - พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
 - พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
 - พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
3. แนวคิดการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
 - ขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
4. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหญิงชาย (Gender)
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1. สถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย

1.1 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในระดับภูมิภาค

ประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีนโยบายเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วกว่าประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้ประเทศไทยเข้าไปมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์การค้ามนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สถานการณ์การเมืองในภูมิภาค สภาพทางภูมิศาสตร์ที่พรมแดนติดต่อกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ความสะดวกในการคมนาคม และสภาวะโลกไร้พรมแดน ล้วนเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยในการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานข้ามชาติของมนุษย์ เพื่อการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในประเทศเป้าหมายปลายทาง และกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์อย่างไร้คุณธรรมเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนารูปแบบการลักลอบ ลักพา ค้ำมนุษย์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ยากแก่การควบคุมแก้ไข การล่อลวงเด็ก สตรี และ แรงงานไร้ฝีมือ ไร้การศึกษา บังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส ตลอดจนการเอารัดเอาเปรียบผู้ด้อยโอกาสมิให้ได้พบเห็นเป็นข่าวคราวจากสื่อมวลชนอยู่เป็นประจำ การประสานงานร่วมมือกันทางด้านการทูต กฎหมาย และข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่ทำได้ด้วยความยากลำบาก เหล่านี้ล้วนส่งผลให้การค้ำมนุษย์มีมากขึ้นจนกลายเป็นองค์กออาชญากรรมข้ามชาติยากแก่การสกัดกั้น

แม้ประเทศไทยมีความเปิดเผยของระบบข้อมูลข่าวสาร และเสรีภาพด้านสื่อสารมวลชนมาก แต่การแถลงตัวเลขเหยื่อของการค้ำมนุษย์ก็ไม่สามารถจัดเก็บได้อย่างครบถ้วน เพราะเหยื่อเกรงกลัวอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรม หรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถสำรวจข้อมูล ได้อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ได้ละเลยต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้มีความพยายามทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศหลายหน่วย ดำเนินการร่วมกัน ในการใช้มาตรการทางนโยบายการบังคับใช้กฎหมาย แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน มาตรการทางสังคมและความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกระดับ พยายามที่จะนำไปสู่การดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างเป็นองค์รวม

ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงนี้ อันได้แก่ ไทย พม่า จีน ลาว และกัมพูชา ล้วนมีคุณสมบัติที่ส่งเสริมการค้ำมนุษย์มากน้อยแตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่การค้ำมนุษย์มักเกิดกับประเทศที่มีการคอร์รัปชันสูง การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เต็มที่และไม่มีประสิทธิภาพ มีข้อขัดแย้งทางการเมืองภายในและชาติพันธุ์ ประสบปัญหาความพินาศเสียหายจากการสู้รบภายในและภายนอกประเทศ ความเจริญทางเศรษฐกิจที่แตกต่างระหว่างประเทศ เศรษฐกิจตกต่ำ ยากจน คนตกงาน เนื่องจากไม่มีการสร้างงาน มาตรฐานการศึกษาต่ำ ฟังพาระบบกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ ทำให้ประชาชนเดือดร้อน อดอยาก เลือกที่จะหนีตายไปหากินในประเทศปลายทาง และประการสำคัญ ส่วนใหญ่จะกลายเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ในที่สุด

ความสนใจของมนุษย์ที่เลือกที่จะแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในประเทศปลายทาง จากความบีบคั้นด้วยความยากจน ไม่มีงานทำ วัฒนธรรมของความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ หรือการหลบหนีจากภัยสงคราม ทำให้เด็ก วัยรุ่น และวัยแรงงาน ตัดสินใจเดินทางออกจาก

ภูมิลาเนาเพื่อหางาน ทำงานหารายได้เพื่อช่วยเหลือครอบครัว บางรายประสบความสำเร็จได้งานทำ สามารถส่งเงินกลับไปช่วยเหลือครอบครัวได้ แต่บางส่วนก็ถูกเอารัดเอาเปรียบ หาประโยชน์จากตัวเหี้ยมทั้งร่างกาย และร่างกาย ถูกทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออยู่ในภาวะจำยอม ซึ่งเหยื่อของการค้ามนุษย์แต่เดิมมักเป็นกลุ่มผู้หญิงและเด็กได้ขยายรวมถึงแรงงานชายวัยทำงาน ตลอดจนผู้สูงอายุ กล่าวคือ คนทุกเพศทุกวัย อาจตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้หากไม่ได้รับการปกป้องและป้องกัน

1.2 สถานการณ์การค้ามนุษย์ในระดับประเทศ

ประเทศไทยมีกระบวนการพัฒนาประเทศภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย ที่มาควบคู่กับกระแสบริโภคนิยม และมีการบริหารจัดการประเทศในรูปแบบจากบนลงล่าง (Top-Down) มาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้ อำนาจจึงถูกหวงเหวนไว้แก่ชนชั้นปกครองตลอดมา ชนชั้นปกครองเป็นผู้คิด ผู้คิดแทนประชาชนทั้งประเทศ เป็นผู้วางแผน และเป็นผู้ดำเนินการ โดยผ่านทางยุทธศาสตร์ นโยบาย แผน และโครงการของรัฐต่าง ๆ มายังประชาชนเป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจไทยถูกกำหนดโดยคนกลุ่มน้อย ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางสังคมและทางการเมืองการปกครอง ประชาชนยังไม่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระในการคิดเอง ทำเอง รับผิดชอบเองแต่อย่างใด ทำให้ภาคประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบทไม่มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง ผลลัพธ์คือ ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทที่ความแตกต่างทางด้านความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ประชาชนในชนบทจำนวนมากเดินทางมายังเมืองเพื่อหางานหารายได้ เพื่อหาโอกาสและความสุขสบายในการดำรงชีวิต เกษตรกรละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมเดินทางมาทำงานเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่โดยเฉพาะคนในวัยแรงงานมักจากถิ่นฐานมาทำงานทำในเมืองห่างไกลบ้านและญาติพี่น้อง

แม้ว่าการย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำจะอยู่ภายในประเทศ แต่ด้วยอำนาจเงินและกระแสบริโภคนิยม ทำให้คนไทยด้วยกันเองสามารถหลอกลวง หาประโยชน์ เอารัดเอาเปรียบคนไทยกันเองได้ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แรงงานคล้ายทาส บังคับให้ขอทาน เพศพาณิชย์ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก เยาวชน และสตรี ที่อาศัยอยู่ในชนบท ครอบครัวมีฐานะยากจน และไม่มีความรู้ระแวดระวังเรื่องการค้ามนุษย์ บ้างพาออกไปยังต่างประเทศทั้งโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเพื่อการค้ามนุษย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น หลอกลวงว่าจะมีงานดี ๆ ถูกกฎหมายให้ทำ แต่พอไปถึงประเทศปลายทางแล้วกลับไม่มีงานดังที่ตกลงกันได้ และบังคับให้ทำงานอย่างอื่นผิดใช้หนี้สิน

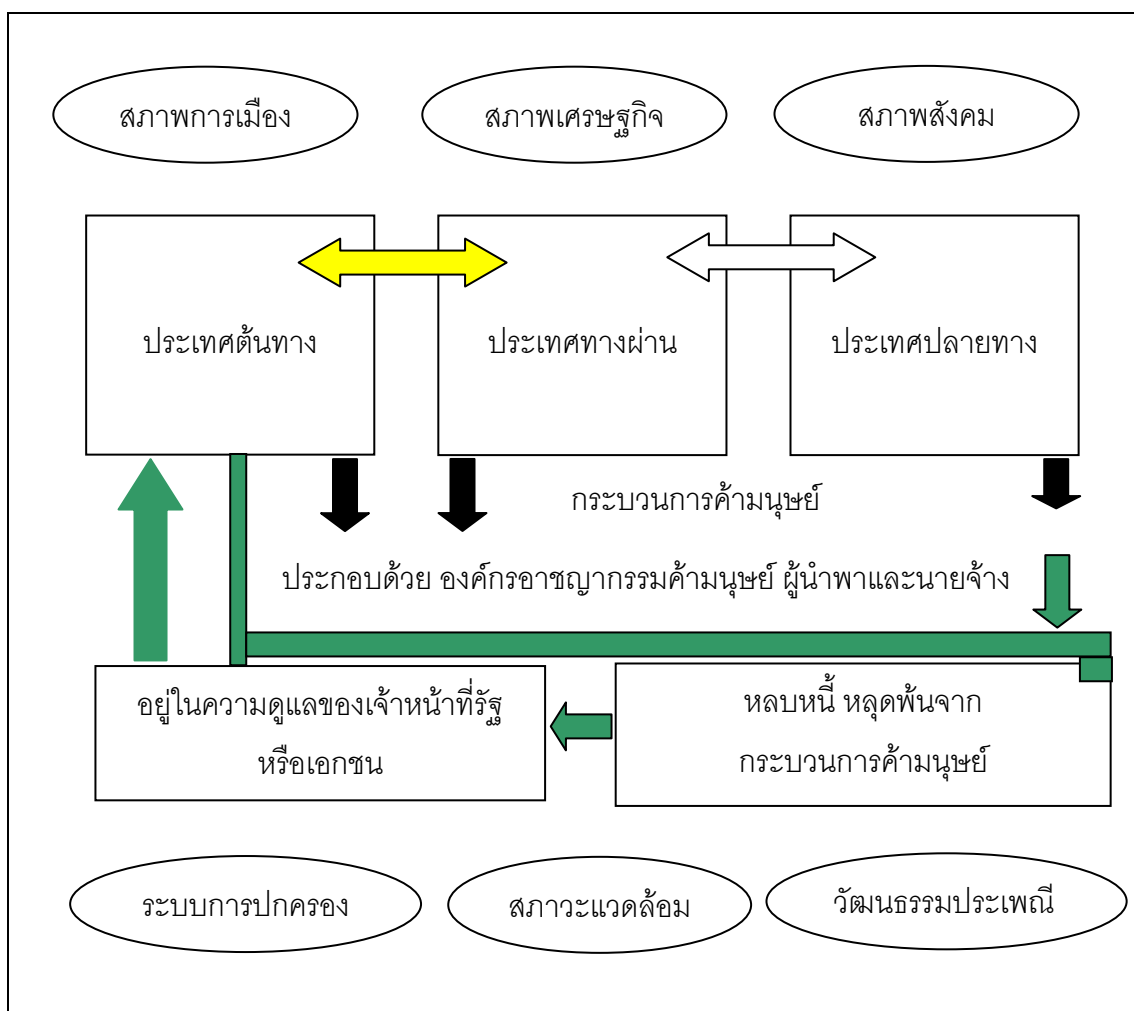
ที่เกิดจากการเดินทาง เป็นต้น ทำให้คนไทยที่ตกเป็นเหยื่อเหล่านั้นอยู่ในสถานการณ์ที่ทุกข์ยาก และไม่มีทางเลือก

1.3 รูปแบบและวัฏจักรของการค้ามนุษย์

จิตติ มงคลชัยอรัญญา และคณะ (2550, น. 44-46) ได้กล่าวว่าปัจจุบันการเคลื่อนย้ายประชากรในลักษณะแรงงานอพยพระหว่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อแสวงหาโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีและปลอดภัยขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มแรงงานอพยพจากประเทศที่ยากจนหรือด้อยพัฒนา ไปสู่ประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เป็นแหล่งงาน หรือเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และในขั้นตอนการอพยพเพื่อหางานทำนั้นสามารถพลัดตกเข้าสู่วังวนเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้ทุกเมื่อ ไม่ว่าจะเป็นในประเทศต้นทางเอง ในประเทศทางผ่าน หรือว่าในประเทศปลายทาง แรงงานอพยพส่วนหนึ่งมักตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน เพราะข้ามพรมแดนหรือเดินทางเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย และต้องทำงานในภาวะจำยอม ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ค่าแรงต่ำ หญิงและเด็กมักได้ทำงาน ในที่ลับตาคน ถูกจำกัดเสรีภาพ เช่น งานบ้าน งานขายบริการทางเพศ มีโอกาสถูกละเมิดด้วยรูปแบบต่าง ๆ และไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ เด็กย้ายถิ่นไปทำงานไกลบ้านมักถูกนำไปขายให้ทำงานประเภท “3 ส” คือ แส่นลำบาก สกปรก และเสี่ยงอันตราย ส่วนรูปแบบในการค้ามนุษย์นั้นมีหลายรูปแบบสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

1. รูปแบบเพศพาณิชย์ เช่น สถานบริการ อาบ-อบ-นวด คาราโอเกะ เจ้าสาวตามโบสถ์
2. รูปแบบงานในบ้าน เช่น งานรับใช้ รวมถึงงานอุตสาหกรรมในครัวเรือน
3. รูปแบบขอทาน เช่น การบังคับให้ขอทาน ทำให้พิการ เฒ่าของ หรือลักทรัพย์
4. รูปแบบการใช้แรงงานอื่น ๆ เช่น แรงงานประมง แรงงานก่อสร้าง แรงงานภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และแรงงานภาคบริการต่าง ๆ อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจท่องเที่ยว

ภาพที่ 2.1
วัฏจักรของการค้ามนุษย์

- - การเคลื่อนย้ายแรงงาน ข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ
- - การตกเข้าสู่วังวน และเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์
- - การหลบหนี หลุดพ้นจากกระบวนการค้ามนุษย์และการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการฟื้นฟู ร่างกาย จิตใจเพื่อการกลับสู่สังคม

ผู้เสียหายของการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและหญิง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. คนไทยที่ตกเป็นเหยื่อ
2. คนต่างชาติที่เข้าประเทศไทยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและตกเป็นเหยื่อ
3. คนต่างชาติที่เข้าประเทศไทยถูกต้องตามกฎหมาย แต่ภายหลังตกเป็นเหยื่อ
4. คนที่มีได้มีสัญชาติไทย แต่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และตกเป็นเหยื่อ

1.4 ปัจจัยและสาเหตุในการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของคนไทย

สาเหตุในการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ของคนไทยที่สำคัญมี 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ คือ ครอบครัวยากจน มีปัญหาเรื่อง ไม่มีแหล่งงานในชุมชน ครอบครัวไม่มีความมั่นคงเรื่องอาชีพและรายได้ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในครอบครัว สมาชิกในวัยแรงงานของครอบครัวไม่มีงานทำ การเปรียบเทียบรายได้จากการทำงานในประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางที่มีความแตกต่างกัน ครอบครัวไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การประสบปัญหาฝนแล้งและอุทกภัยไม่สามารถทำการเกษตรได้หรือขาดทุน

2. บริบททางสังคมและชุมชน คือ ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ไม่ได้รับสวัสดิการพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เพียงพอ การศึกษาน้อย ไม่มีความรู้เรื่องกระบวนการค้ามนุษย์ทำให้ง่ายต่อการถูกขู่บังคับหรือถูกหลอก เห็นแบบอย่างคนที่มาทำงานต่างประเทศแล้วมีฐานะดีขึ้นหรือมีปัญหาทางครอบครัว

3. วัฒนธรรม ทศนคติและความต้องการ คือความต้องการหางานทำเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง เสริมรายได้ให้กับครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมความกตัญญูที่ฝังาม หรือผู้ปกครองไม่มีศีลธรรมขายลูกให้กับนายหน้าการค้ามนุษย์แลกกับเงินทองเพื่อความสะดวกสบาย บ้างมีทัศนคติรักความสบายมาทำงานบริการหรือเพศพาณิชย์โดยได้รายได้สูงเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ๆ

4. ความคาดหวัง ความทะเยอทะยาน คือต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบายตามกระแสบริโภคนิยม อยากใช้เครื่องอำนวยความสะดวกและสินค้าฟุ่มเฟือย จึงทำให้รายจ่ายเพิ่มสูงขึ้นมาก จึงจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อหางานที่ได้เงินมาเพื่อเพียงพอกับการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น อยากมีฐานะร่ำรวย หรือมีความอยากรู้ อยากเห็นสิ่งใหม่ ๆ อยากใช้ชีวิตในเมืองที่มีแสงสี

5. สถานภาพทางกฎหมาย คือ ในกรณีที่เดินทางไปทำงานยังต่างประเทศ โดยนายหน้าเป็นผู้จัดหางานให้ โดยยังไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงการเดินทางไปทำงานอย่างถูกต้องตาม

กฎหมายเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง ขาดทักษะในการใช้ภาษาและการติดต่อสื่อสารที่ประเทศปลายทาง ไม่คุ้นเคยสถานที่ บ้างอยู่ในสถานะของผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย บ้างอาศัยอยู่เกินเวลาที่เจ้าหน้าที่อนุญาต ทำให้ตกอยู่ในสถานภาพของผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จึงต้องอยู่อย่างหลบซ่อน

2. นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

นโยบายการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้ามนุษย์ และกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องทางอ้อมกับการค้ามนุษย์ ได้แก่

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550

รัฐธรรมนูญ ถือเป็นกฎหมายแม่บทสูงสุดของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของบุคคลทุกคน เช่นเดียวกับ การดำเนินการในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นแนวทางในการให้ความคุ้มครอง โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

หมวดที่ 1 บททั่วไป มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ ทุกองค์กร ต้องคำนึง ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเสมอกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม สาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. คุ้มครองเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ อันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

มาตรา 4 การค้าประเวณี หมายถึง การยอมรับการกระทำชำเราหรือการยอมรับการกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่นอันเป็นการล่าสอนเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นเพศเดียวกันหรือไม่

สถานการณ์การค้าประเวณี หมายความว่า สถานที่ที่จัดให้เพื่อการค้าประเวณี หรือยอมให้มีการค้าประเวณี และให้หมายความรวมถึงที่ที่ใช้ในการติดต่อ หรือจัดหาบุคคลอื่นเพื่อกระทำการค้าประเวณีด้วย

มาตรา 6 ผู้ใดเข้าไปมั่วสุมในสถานการณ์การค้าประเวณี เพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำเพราะถูกบังคับ หรือตกอยู่ภายใต้อำนาจ ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ ผู้กระทำไม่มีความผิด

มาตรา 9 ผู้ใดเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือชักพาไปซึ่งบุคคลใดให้เพื่อบุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณีแม้บุคคลนั้นจะยินยอมก็ตาม และไม่ว่ากระทำต่าง ๆ อันประกอบเป็นความผิดนั้น จะได้กระทำภายในหรือนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา 12 ผู้ใดหน่วงเหนี่ยว กักขัง กระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพ ในร่างกาย หรือขู่เชิญด้วยประการใด ๆ ว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายผู้อื่นเพื่อข่มขืนใจให้ผู้อื่นเพื่อ ข่มขืนใจให้ผู้อื่นนั้นกระทำการค้าประเวณี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสี่แสนบาท

2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

มาตรา 14 ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างให้ถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 15 ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกันในการจ้างงาน เว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้

มาตรา 16 ห้ามมิให้นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก

มาตรา 38 ห้ามมิให้นายจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. งานเหมืองแร่หรืองานก่อสร้างที่ต้องทำได้ดิน ใต้น้ำ ในถ้ำ ในอุโมงค์ หรือปล่องใน ภูเขา เว้นแต่ลักษณะของงานไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้างนั้น
2. งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป
3. งานผลิตหรือขนส่งวัตถุระเบิดหรือวัตถุไวไฟ
4. งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 44 ห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเป็นลูกจ้าง

มาตรา 46 ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กมีเวลาพักผ่อนหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่ง ชั่วโมงติดต่อกันหลังจากที่ลูกจ้างทำงานมาแล้วไม่เกินสี่ชั่วโมง แต่ในสี่ชั่วโมงนั้นให้ลูกจ้างซึ่งเป็น เด็กได้มีเวลาพักตามที่นายจ้างกำหนด

มาตรา 53 ในกรณีที่งานมีลักษณะและคุณภาพอย่างเดียวกันและปริมาณเท่ากัน ให้นายจ้างกำหนดค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดให้แก่ลูกจ้างเท่าเทียมกันไม่ว่าลูกจ้างนั้นจะเป็นชายหรือหญิง

2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 4 เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

ทารุณกรรม หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ชนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้อยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

มาตรา 25 ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

1. ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน
2. ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือการให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม
3. จงใจหรือละเลยไม่ให้อะไรที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
4. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
5. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

2.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

มาตรา 3 พยาน หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริง ต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้ หมายความว่ารวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

ความปลอดภัย หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน

มาตรา 6 ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็น บุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด โดยผู้บัญชาการตำรวจ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

การคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอมและการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

2.6 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา เป็นกฎหมายใหม่ที่ปรับปรุงมาจากกฎหมายเดิม คือ พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 สาเหตุที่ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเดิม เนื่องจาก พ.ร.บ. มาตรการฯ 2540 (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก, 2551)

1. ให้การคุ้มครองที่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยให้การคุ้มครองเฉพาะผู้หญิงกับเด็ก แต่ไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้ชาย

2. การระบุลักษณะการกระทำความผิดไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน เนื่องจากมีอาชญากรรมการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น การบังคับใช้แรงงานโดยเฉพาะแรงงานในกิจการประมง การบังคับให้ขอทาน การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก หรือการบังคับตัดอวัยวะออกจากร่างกายเพื่อการค้า

3. กำหนดบทลงโทษที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากยังต้องอ้างอิงเชื่อมโยงไปยังกฎหมายอื่น ๆ ที่มีการระบุความผิดนั้น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 หรือ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งอาจเรียกได้ว่า กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์เดิมนั้นแทบไม่ได้ระบุอัตราโทษไว้ในตัวกฎหมาย

4. ความต้องการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในแง่ของการลงโทษผู้ค้ามนุษย์ และการคุ้มครองผู้เสียหาย ซึ่งในการตรากฎหมายใหม่นี้ ได้มีการนำสาระสำคัญและถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ มาเขียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (การเอาคนลงเป็นทาส การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ฯลฯ) หรือการนำมาตรากฎต่าง ๆ มาใช้ในการปราบปรามให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้มีอำนาจในการยึด ทรัพย์สินฯ กฎหมายการคุ้มครองพยาน เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งประเด็นที่เคยเป็นข้อโต้แย้งในเรื่องของการผ่อนผันไม่ดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เป็นชาวต่างชาติในกรณีที่มีความผิดเล็กน้อย เช่น การเข้าเมืองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การค้าประเวณี หรือ การเข้ามาทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต ฯลฯ ซึ่งเคยแก้ไขปัญหานี้โดยการนำไปเขียนไว้ในบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ แต่ถูกแย้งว่าบันทึกข้อตกลงดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายจึงไม่ปฏิบัติตาม ทั้งนี้ กฎหมายใหม่ได้ระบุเรื่องการให้คุ้มครองและไม่ลงโทษต่อผู้เสียหายอย่างชัดเจนอย่างชัดเจน

5. ความจำเป็นที่จะต้องมีการมีกฎหมายใหม่ที่สอดคล้องไปกับกฎหมายระหว่างประเทศ คือ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ที่ประเทศไทยได้ลงนามรับรองไว้เมื่อปี 2543 ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายในประเทศให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การให้สัตยาบันต่อไป

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักในการพิจารณาความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย การจัดหาที่พักที่ปลอดภัย อาหาร ให้การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้

ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้เสียหาย ตลอดจนดำเนินคดีเพื่อเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหาย และการอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมาย โดยคำนึงเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในขณะเข้ารับการคุ้มครอง ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือตามความเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางด้านจิตใจ การให้การศึกษา การอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และการส่งกลับภูมิลำเนาโดยปลอดภัย
2. สิทธิในการเรียกสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์
3. สิทธิในการคุ้มครองความปลอดภัยไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการดำเนินคดี โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวของผู้เข้ารับการคุ้มครองด้วย
4. สิทธิในการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวและอาจได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายกำหนด
5. สิทธิในการไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดฐานเข้ามา ออกมา หรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ปลอมหรือใช้หนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว แต่ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินคดีกับผู้เสียหายได้ตามความผิดข้างต้น ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

3. แนวคิดการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก (2552) การคุ้มครอง หมายถึง การสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคม การเมืองและกฎหมายซึ่งคุ้มครองสิทธิของคนที่อาจตกเป็น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อปกป้องผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้ปลอดภัยจากการคุกคาม ความรุนแรง และการปฏิบัติโดยมิชอบ ให้สิ่งจำเป็นพื้นฐาน สถานที่พักพิง อาหาร ยารักษาโรค

และการดูแลสภาพจิตใจ ให้การคุ้มครองด้านกฎหมายซึ่งปกป้องสิทธิ และความลับของแต่ละคน และไรชดเชยทางการยุติธรรมและการคุ้มครองพยาน

วัตถุประสงค์ในการคุ้มครอง เพื่อให้ความช่วยเหลือคุ้มครองโดยเอาถือเอา ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นศูนย์กลาง ในการดำเนินการและวิธีการที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานในการดำเนินการ โดยการเคลื่อนย้ายผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ออกจากกระบวนการกักขัง จำคุก เนรเทศ และนำเข้าสู่สภาพแวดล้อม ของการคุ้มครองและช่วยเหลือ ซึ่งประกันความปลอดภัยและการบำบัดฟื้นฟูแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นการคุ้มครองที่มุ่งเน้นวิธีการที่ถือเอาผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง โดย

1. กฎหมายไม่ได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในฐานะเป็นอาชญากร ผู้เสียหายจึงไม่ควรถูกลงโทษทางอาญาเพียงเพราะการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นผล โดยตรงที่ทำให้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

2. ผู้เสียหาย คือ “บุคคลผู้ซึ่ง เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ได้รับอันตราย รวมทั้ง ทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความทุกข์ทรมาน ประสบความสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือ สิทธิขั้นพื้นฐาน ถูกล่วงละเมิดอย่างรุนแรง โดยการกระทำหรือการละเว้นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา

3. ในเรื่องการค้ามนุษย์ วิธีการที่ถือเอาผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางยอมรับว่าการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อย่างรวดเร็วและการปฏิบัติต่อผู้เสียหายอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ทั้งหมด

3.1 ขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

สาเหตุที่ต้องดำเนินการคัดแยกผู้เสียหาย

1. ประการแรก เพื่อให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2551 จริง โดยในการคัดแยกเพื่อให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพนั้น ให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่างทางเพศ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณีวัฒนธรรมของผู้เสียหายด้วย การให้ความช่วยเหลือต้องให้ความช่วยเหลือทุกเพศ ทุกสัญชาติและและเชื้อชาติ และการให้ความช่วยเหลือต้องคำนึงถึงประเพณีวัฒนธรรมและประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายที่จะได้รับด้วย

2. ประการที่สอง ในอดีตที่ผ่านมาผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐเท่าที่ควร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการค้ามนุษย์ ข้าราชการเจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินคดีกับผู้เสียหายด้วย เช่นผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าวจะถูกดำเนินคดีฐานเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือถ้าถูกบังคับค้าประเวณี ผู้เสียหายอาจถูกดำเนินคดีในความผิดตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 หรือดำเนินคดีกับผู้เสียหายฐานปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 265 การดำเนินคดีดังกล่าวกับผู้เสียหาย เป็นการตอกย้ำและถือว่าผู้เสียหายถูกกระทำซ้ำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้สภาพจิตใจของผู้เสียหายยากแก่การแก้ไขฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคม แต่ในทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2551 ฉบับนี้ เมื่อคัดแยกผู้เสียหายแล้วพนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานต่อไปไม่ได้ กล่าวคือ

- ความผิดฐานเข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง (พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522, 2542)

- ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137

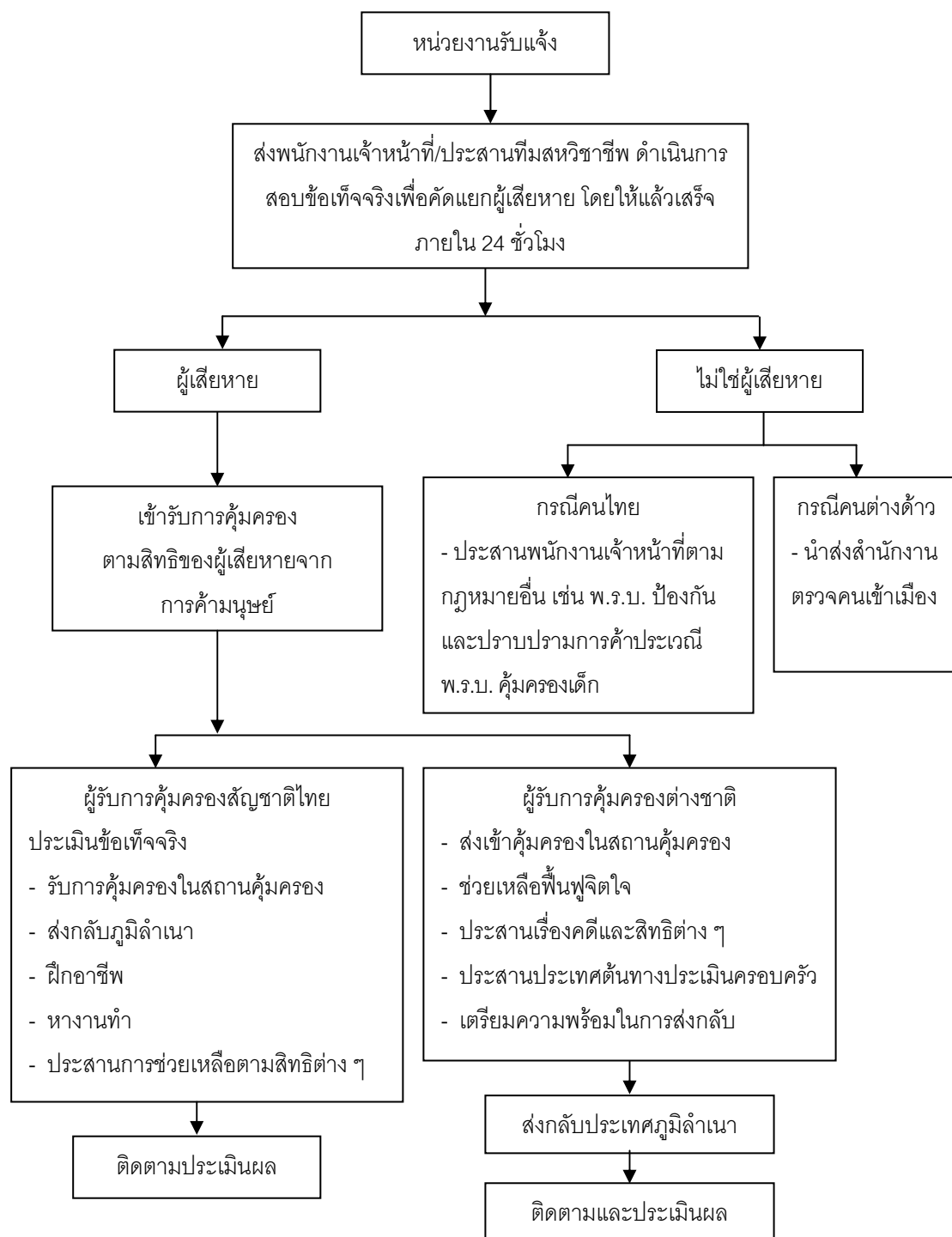
- ความผิดฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 268/8 และมาตรา 269/9

- ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ชักชวน แนะนำตัว ติดตาม หรือรับเร้าบุคคลเพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี 2539

- ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ตาม พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521

เว้นแต่พนักงานสอบสวนจะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ 2551 มาตรา 41 นั้นเอง โดยในทางปฏิบัติถ้าพนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีกับผู้เสียหายตามกฎหมาย 5 ฉบับดังกล่าวข้างต้นก็จะต้องมีหนังสือไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อขออนุญาตเสียก่อน แต่หากพนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีในข้อหาหรือฐานความอื่น ๆ ก็สามารถดำเนินคดีได้ ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในการดำเนินคดีข้อหาอื่น ๆ กับผู้เสียหายพนักงานสอบสวนก็ต้องคำนึงถึงความเดือดร้อนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายด้วย ดังนั้น เหตุผลทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุผลสำคัญที่จะต้องคัดแยกผู้เสียหาย

ภาพที่ 2.2
ขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ที่มา: “ขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์,” โดย สำนักป้องกันและแก้ไขปัญา
การค้ามนุษย์และเด็ก, 2552 .

1. ขั้นตอนรับแจ้งเหตุ

- การรับแจ้งโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งสามารถแจ้งโดยโทรศัพท์สายด่วน ศูนย์ประชาบดี 1300 หรือแจ้งโดยตรงไปที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด สถานดูแลเด็กในจังหวัดต่าง ๆ เจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงแรงงาน เป็นต้น

- การรับแจ้งเหตุโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งในส่วนกลางและจังหวัดต่าง ๆ หลังจากองค์กรพัฒนาเอกชนรับแจ้งแล้ว บางครั้งองค์กรอาจประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการช่วยเหลือ แต่บางองค์กรอาจสืบค้นข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก่อนที่จะแจ้งประสานงานให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

- การรับทราบข้อมูลโดยการตรวจตราเฝ้าระวัง ในขณะที่ตำรวจตรวจสถานบริการ หรือพนักงานตรวจแรงงานปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ อาจเห็นพฤติกรรมที่มีข้อสงสัยว่าอาจมีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ประเมินสถานการณ์ว่าจะดำเนินการช่วยเหลือทันที หรือสืบค้นข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

- ผู้เสียหายมาขอรับความช่วยเหลือเอง หรือมีผู้พาผู้เสียหายมาขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งในบางกรณีมีข้อมูลที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ

2. การสอบข้อเท็จจริง

ภายหลังจากการรับแจ้งเหตุแล้ว ผู้คัดแยกผู้เสียหาย จะต้องดำเนินการสอบข้อเท็จจริงจากผู้ที่น่าเชื่อว่าจะตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจะต้องรวบรวมรายละเอียดข้อมูลที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด ทั้งนี้ ในเบื้องต้น ควรมีข้อมูลเพียงพอที่จะประกอบการวางแผนพิจารณาให้ความช่วยเหลือหรือดำเนินการต่อ ดังนี้

- ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้เสียหาย ได้แก่ ชื่อ อายุ เพศ สัญชาติ ภูมิลำเนา
- สภาพปัญหาความเดือดร้อนที่ประสบและความต้องการในการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน
- สถานที่เกิดเหตุ โดยพิจารณาดูหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ในเบื้องต้นที่อยู่ใกล้เคียง
- ระยะเวลาที่ผู้เสียหายตกอยู่ในสภาพที่เลวร้าย เพื่อประเมินระดับความรุนแรงของปัญหา ว่าสมควรวางแผนการให้ความช่วยเหลือในระยะเร่งด่วนหรือไม่

- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้แจ้งเหตุ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อกลับได้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ควรระมัดระวังในความปลอดภัยของผู้แจ้งเหตุ

3. การดำเนินการเมื่อคัดแยกแล้วไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

หลังจากที่ได้มีการคัดแยกผู้เสียหายแล้ว สำหรับผู้ที่ไม่ใช่ผู้เสียหายให้ผู้ทำการคัดแยกและพบว่าไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้ประสานงานไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือพนักงานตรวจแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ดำเนินการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองตามที่ระบุไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

4. การดำเนินการเมื่อคัดแยกแล้วพบว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศภูมิลำเนาของผู้นั้น ขั้นตอนการส่งกลับ

5. การส่งกลับประเทศภูมิลำเนา

- กรณีผู้เสียหายเป็นชาวต่างชาติ โดยประสานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งกลับ การจัดเตรียมเอกสารการเดินทาง การชักชวนเตรียมความพร้อมผู้เสียหายในการกลับบ้าน การวางแผนชีวิตในอนาคต การเดินทางร่วมกับผู้เสียหายในการส่งกลับ การจัดเตรียมข้าวของทรัพย์สินและเงิน รวมทั้งค่าสินไหมชดเชยที่เรียกร้องได้ นำไปส่งมอบต่อเด็ก โดยมีหน่วยงานที่จะดูแลเด็กในพื้นที่ต้นทางได้รับรู้ร่วมกัน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจะนัดหมายให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในประเทศต้นทางมารับตัว ณด่านตรวจคนเข้าเมือง โดยมีหนังสือประสานด้านตรวจคนเข้าเมือง และแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทราบในการส่งกลับในแต่ละครั้ง นอกจากนี้ ยังมีการจัดประชุมหารือวางแผนการช่วยเหลือต่อเนื่องของผู้เสียหายในแต่ละกรณีร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยและเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทาง หรือเรียกกันว่า Case Conference

- กรณีผู้เสียหายชาวไทย (สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ, 2552) เมื่อผู้รับการคุ้มครองมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคม และครอบครัวก็มีความพร้อมในการดูแลผู้รับการคุ้มครอง การกลับคืนสู่ครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในสำหรับผู้รับการคุ้มครอง หรือส่งต่อผู้รับ

การคุ้มครองไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม ซึ่งผู้รับการคุ้มครองบางรายไม่มีครอบครัว หรือไม่สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวได้ ก็จะประสานส่งต่อผู้รับการคุ้มครองไปยังหน่วยงานที่เหมาะสมต่อการคุ้มครองต่อไป

6. การติดตามประเมินผล

เป็นขั้นตอนที่เราจะได้รับทราบบ้างจากเด็กเอง ที่โทรศัพท์หรือเขียนจดหมายถึงเจ้าหน้าที่ และการแจ้งจากหน่วยงานในประเทศต้นทางเป็นบางครั้ง ซึ่งที่จริงแล้ว เป็นขั้นตอนที่เราอยากให้ความสำคัญมากเช่นกัน เพราะการที่เราจะประเมินผลสำเร็จของงาน ส่วนหนึ่ง เราจะต้องพิจารณาว่าเด็กและหญิงสามารถกลับคืนสู่สังคมได้หรือไม่ มีเด็กและหญิงย้อนกลับเข้ามาจำนวนเท่าไร และอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้กลับเข้ามา ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ และเราจะได้นำมาแก้ไขกระบวนการคืนสู่สังคมต่อไป

จากสารสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้ศึกษาสามารถเชื่อมโยงได้ว่า แนวทางการพัฒนาขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องการค้ามนุษย์ อาทิเช่น ความหมายของการค้ามนุษย์ ขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหาย ตลอดจนการศึกษาในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคัดแยกผู้เสียหายจึงจะทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนา

4. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหญิงชาย (Gender)

4.1 ความหมาย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2547, น. 9) ได้ให้ความหมายของ Gender ว่า เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย โดยเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน อาจอยู่ในรูปแบบของความร่วมมือ เชื่อมโยงสัมพันธ์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือการขัดแย้งแบ่งแยก แข่งขัน แตกต่างและไม่เท่าเทียม ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหญิงชาย เกี่ยวข้องกับการจัดสรรอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ทำให้เกิดความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงและผู้ชาย นอกจากนี้ ยังเป็นตัวกำหนดและให้คุณค่างาน ความรับผิดชอบและการเรียกร้องสิทธิของทั้งสองฝ่ายด้วย

กระทรวงสาธารณสุข, กรมสุขภาพจิต (2547, น. 4) กล่าวว่า Gender หมายถึง เพศทางสังคม หรือเพศที่ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคม หรือวัฒนธรรมให้แสดงบทบาทหญิงหรือ

บทบาทชาย โดย เพศชายอาจแสดงบทบาทของเพศหญิงในการดูแลบุตร และครอบครัว ทำงานบ้าน และเพศหญิงอาจจะต้องมีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นผู้นำของครอบครัว ดังนั้นเพศที่ถูกกำหนดโดยสังคมจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละสังคม ตามสถานการณ์และเงื่อนไขของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแตกต่างจากคำว่า Sex ที่ หมายถึงเพศ ทางสรีระโดยธรรมชาติที่แบ่งเป็น เพศหญิงหรือเพศชาย

กล่าวโดยสรุป Gender หมายถึง เพศที่ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดเงื่อนไขให้ผู้หญิงและผู้ชายแสดงบทบาทหญิงหรือบทบาทชายตามสถานการณ์ของสังคม โดยอยู่ในรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งทางด้านความร่วมมือ ช่วยเหลือกัน ความขัดแย้งแบ่งแยก และการแข่งขันกัน อันนำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเพศในสังคม

4.2 ความเชื่อมโยงกับการค้ามนุษย์

นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางการเมืองแล้ว ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะความคาดหวังของสังคม ครอบครัว ค่านิยมและบรรทัดฐานทางเพศ “มิติหญิงชาย” เป็นทั้งปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ โดยเฉพาะเด็กและผู้หญิงในประเทศต้นทาง เด็กหญิงซึ่งส่วนใหญ่มีโอกาสน้อยกว่าเด็กชาย ต้องเสียสละเพื่อแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ ตัดสินใจย้ายถิ่น หางานหารายได้ตั้งแต่อายุน้อยและ เนื่องจากอ่อนวัยและประสบการณ์เด็กหญิงมักตกเป็นเหยื่อของผู้ค้ามนุษย์ในกระบวนการย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า ในส่วนของประเทศปลายทางก็มักจะมีความต้องการแรงงานรับใช้ในบ้าน หรืองานบริการเพื่อความบันเทิง ซึ่งรวมถึงการบริการทางเพศด้วย ซึ่งก็ไม่พ้นบทบาทเดิมที่ถูกสังคมตั้งกรอบไว้

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบผลการทบทวนที่น่าสนใจ ดังนี้

วิลาวัลย์ ลิ้มปนะวรรณกุล (2547, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องกระบวนการเข้าสู่การตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของหญิงและเด็ก : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเกร็ดตระการ พบว่าหญิงและเด็กมีจุดเริ่มต้นของการตกเป็นเหยื่อ โดยการถูกชักชวนมาจากครอบครัวในชนบท ซึ่งมีทั้งคนในหมู่บ้าน นอกหมู่บ้าน เป็นสื่อกลางการติดต่อชักชวน โดยมีเส้นทางการเดินทางใน 2 ลักษณะ

คือ เส้นทางเดินทางเข้ามาในประเทศไทย และเส้นทางเดินทางออกนอกประเทศการเดินทางของหญิงและเด็ก จะมีเครือข่ายการเดินทางอย่างเป็นกระบวนการ กล่าวคือ มีนายหน้าเป็นผู้ไปติดต่อหญิงและเด็กถึงในหมู่บ้าน มีการนำพาส่งต่อไปกับนายหน้าระหว่างทาง ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยเครือข่ายต้นทาง เครือข่ายระหว่างทาง และเครือข่ายปลายทางในการดำเนินงาน

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ผู้ศึกษาเสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศในภูมิภาค ควรมีการร่วมมือกันโดยสร้างเครือข่าย ความร่วมมือทั้งภายใน ประเทศและระหว่างประเทศ ในการดำเนินการร่วมกัน

มูลนิธิผู้หญิงร่วมกับโครงการวิจัยองค์กรสากลต่อต้านความเป็นทาส (Anti-Slavery International) ศึกษาเรื่องการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ใน 10 ประเทศ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านให้ความช่วยเหลือ และกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ผู้ตกเป็นเหยื่อได้รับการเยียวยาช่วยเหลือ และร่วมดำเนินการในการเป็นพยานฟ้องร้องผู้ที่เป็นนักค้ามนุษย์โดยไม่ต้องหวาดกลัวต่อการคุกคามและการแก้แค้น ผลการวิจัย สรุปได้ว่าการค้ามนุษย์ประกอบด้วย การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ หลายระดับ อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาโดยนักค้ามนุษย์ประกอบกับการตอบสนองที่ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมของรัฐบาลต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้ถูกค้าซึ่งหนีรอดมาจากสถานการณ์ของตนมักจะพบว่าต้องตกเป็นเหยื่ออีกครั้งเนื่องมาจากการปฏิบัติการที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่

การสืบหามาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นพยานในการฟ้องร้องนักค้ามนุษย์มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันให้รัฐบาลต่าง ๆ กำหนด ให้การคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อเป็นหัวใจของนโยบายต่อต้านการค้ามนุษย์ของตน องค์กรสากลเพื่อต่อต้านความเป็นทาส มีความสนใจพิเศษในประสิทธิภาพของการให้อนุญาตพำนักรักษาภัยแก่ผู้ถูกค้าเพื่อให้ผู้ถูกค้าจะได้รับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การบำบัดฟื้นฟูจากสถานการณ์ และการดำเนินการฟ้องร้องนักค้ามนุษย์ จากวิจัยพบว่าประเทศซึ่งมีการฟ้องร้องนักค้ามนุษย์ จากการกระทำความผิดอาญามากกว่าประเทศอื่น (เบลเยียม อิตาลี เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา) คือ สวีเดน ซึ่งมีมาตรการที่ครอบคลุมในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ รวมทั้งการให้อนุญาตพำนักรักษาภัยชั่วคราว เพื่อเตรียมการให้เป็นพยานต่อนักค้ามนุษย์ส่วนที่สำคัญของการให้ความคุ้มครองคือการจัดให้บุคคลทั้งหมดที่ต้องสงสัยว่าถูกค้าอย่างน้อยที่สุดได้รับการขยายเวลาพำนักรักษาภัยเพื่อพิจารณาทบทวนเป็นเวลา 3 เดือน เช่น ในเนเธอร์แลนด์ การขยายเวลาพำนักรักษาภัยเพื่อพิจารณาทบทวนนั้นอนุญาตให้ผู้ถูกค้าได้พำนักรักษาภัยอยู่ในประเทศ ในขณะที่ได้รับการบำบัด

ฟื้นฟูสภาพ และพิจารณาทางเลือกของตน เวลาสามเดือนเป็นเวลาที่เหมาะสม (อีเลน เพียร์สัน, 2546, น. 11)

วัลลภ พลอยทับทิม (2545, น. 118-131) ศึกษาเรื่องปัญหาและผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พบว่า การค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ส่งผลกระทบระดับครอบครัว คือ หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ มีสาเหตุมาจากวัฒนธรรมความพึงพอใจด้านวัตถุที่เข้าครอบงำครอบครัวยุคใหม่ สำหรับผลกระทบระดับชุมชน คือ ชุมชนเกิดความนิยมแข่งขันกันทางวัตถุทำให้สมาชิกของชุมชนถูกผลักดันให้ออกมาหางานทำ เกิดการแพร่กระจายของโรค ส่วนผลกระทบในระดับประเทศคือ ด้านสังคมพบว่าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ มีสภาพเหมือนสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถหาซื้อได้ตามความต้องการ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อต้องเผชิญภาวะเสี่ยงในการรับเชื้อ HIV ด้านเศรษฐกิจกลุ่มนายทุนที่คลุกคลีอยู่กับธุรกิจผิดกฎหมายจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการฟอกเงินมีการกีดกันทางการค้าเนื่องจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศตามแนวชายแดน การผลักดันส่งกลับภูมิลำเนาต้องอาศัยกระบวนการที่เหมาะสม และสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายคือการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อรองรับแผนระดับชาติ กำหนดนโยบาย เรื่องหญิงและเด็กเป็นวาระแห่งชาติ ระดับปฏิบัติ การประสานงานระหว่างหน่วยงานปฏิบัติต้องมีการปรับวิธีการทำงานและมีการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังหรือสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน

ชุดิมา สมประสงค์ (2547, น. 129) ศึกษาเรื่องแนวทางในการพัฒนาการประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ สรุปได้ว่าการปฏิบัติด้านการประสานงาน ควรมีการอบรมเพิ่มความรู้แก่บุคลากร โดยเฉพาะเรื่อง ระบบการส่งกลับภูมิลำเนาและการสืบค้นข้อเท็จจริง โดยอาจจัดให้มีการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานภายนอกเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเข้าใจ ควรมีการพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารในรูปแบบการใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ (อีเมล) มากขึ้นเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงานให้ความช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ได้และควรมีการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการประสานงานในการช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ

รัชนีพร สุจริตภักดีกุล (2552, น. 1) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิธีการประสานงาน การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านการวางแผนมี ปัญหามากที่สุด และมีข้อเสนอแนะ ว่าควรมีการเพิ่มระบบการติดต่อสื่อสารในรูปแบบการใช้อีเมล มากขึ้นเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงานให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การวางกรอบการปฏิบัติงาน และหน้าที่ของแต่ละองค์กรให้ชัดเจน และสอดคล้องกัน เพิ่มทัศนคติ แก่ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องจิตมุ่งบริการให้มากขึ้น และเพื่อทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บังคับบัญชาควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานให้มีความชัดเจน เพื่อลดความซ้ำซ้อน และความขัดแย้งในการทำงาน และควรมีการจัดสัมมนาในหน่วยงานเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานภายในองค์กร

เข็มพร วิรุณราพันธ์ (2542, น. 1) ศึกษาเรื่องนโยบายและปฏิบัติการในการป้องกัน แก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กต่างชาติในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า จากการประมาณการ 20% ของแรงงานต่างชาติในประเทศไทยเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ส่วนใหญ่เป็นการลักลอบเข้า มาอย่างผิดกฎหมาย สาเหตุที่เข้ามาขายแรงงานในประเทศไทย ได้แก่ บัณฑิตทางด้านเศรษฐกิจ ด้านแรงงาน การเมือง ด้านการปกครอง และขบวนการค้ามนุษย์ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และการลงนามผูกพันในอนุสัญญาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ระบุให้รัฐต้องให้การคุ้มครอง ปกป้อง และพัฒนาเด็ก โดยไม่เลือกปฏิบัติ การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังอยู่ภายใต้นโยบายการผลักดันออก นอกประเทศ ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชนได้สร้างเครือข่ายการทำงานเรื่องเด็กต่างชาติขึ้นและ ร่วมมือพัฒนาแนวทาง และทักษะการทำงานร่วมกัน และยังสร้างเครือข่ายกับองค์กรในประเทศ ต้นทางข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือการพิจารณากระบวนการย้าย ถิ่นอย่างเป็นทางการ มีการกำหนดนโยบายของรัฐบาลและมาตรการที่ชัดเจนในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาแรงงานเด็กต่างชาติระยะสั้น ระยะยาว โดยยึดหลักสิทธิเด็กเป็นกรอบสร้าง ความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ ในประเทศไทยและระดับทวิภาคี พหุภาคี พัฒนฐานข้อมูลเรื่องเด็ก ต่างชาติอย่างเป็นระบบ

จริยวรรณ พุทธานุกฤษ และคณะ (2550, น. 9-10) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การค้ามนุษย์ พินิจในแนวสตรีนิยม ในพื้นที่ของอินเทอร์เน็ต กระบวนการทางกฎหมาย และบันทึกข้อตกลงเรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าหญิงและเด็ก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 จากการศึกษา พบว่า การค้ามนุษย์ในอินเทอร์เน็ต หมายถึง การที่องค์กร อาชญากรรมได้ใช้พื้นที่ทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้

อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคล ด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับ ในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยสถานะความเสียงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลที่มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงาน หรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ในบังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย ประเด็นที่สำคัญและน่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ หลายเว็บไซต์มีความคาบเกี่ยวระหว่างเว็บไซต์เพื่อความบันเทิงทั่วไปกับเว็บไซต์ลามก ซึ่งภาพที่เห็นภายนอกไม่มีความแตกต่างจากเว็บไซต์เพื่อความบันเทิงทั่วไปที่มีลักษณะของข่าวบันเทิง ฟังเพลงออนไลน์ ดาวน์โหลดเกมส์ หาเพื่อนทางอินเทอร์เน็ต เว็บบอร์ดโพสต์รูป ฯลฯ เนื้อหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากผู้หญิงในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นเรื่องราวของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้ชายสามารถ “ความรู้” ในมิติเรื่องเพศวิถี (Sexuality) ที่ไม่ได้อิงกับหลักวิชาการที่คนทั่วไปสามารถที่จะรับข้อมูลหรือเรียนรู้มิติเรื่องเพศที่ถูกสร้างมาได้มากกว่าในพื้นที่ใด ๆ

Global Alliance Against Trafficked in Women (GAATW) มูลนิธิผู้หญิง (2543, น. 14) ให้ความหมายของ การค้ามนุษย์ หมายถึง การกระทำและความพยายามใด ๆ ที่เป็นการจัดหาขนส่ง ลักเลียงภายในหรือ ข้ามพรมแดน การซื้อขาย การส่งต่อ หรือการรับหรือกักขัง หน่วงเหนี่ยวบุคคลด้วยการล่อลวงการบังคับ รวมทั้งการใช้การขู่ที่จะใช้กำลังหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือการผูกมัดด้วยภาระหนี้สิน เพื่อกักขังหน่วงเหนี่ยวบุคคลนั้นให้ตกอยู่ในภาวะจำยอม ไม่ว่าจะจะมีหรือไม่มีค่าจ้างก็ตาม เพื่อบังคับใช้แรงงาน หรือเป็นแรงงาน ติดหนี้ หรือทำให้ตกอยู่ในสภาพการทำงานเยี่ยงทาสในชุมชนอื่นที่มีโซ่ภูมิลำเนาที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ในขณะเกิดการล่อลวง บังคับ หรือมีหนี้สินผูกมัดขึ้น

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักในประเทศไทยที่รับผิดชอบเรื่องยุทธศาสตร์การป้องกันปราบปราม และแก้ไขการค้ามนุษย์ในปี พ.ศ. 2546 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะอนุกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิง ได้จัดทำนโยบายและแผนระดับชาติ เรื่องการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิงภายในประเทศและข้ามชาติ ได้ร่วมกันให้คำนิยาม การค้าเด็กและหญิงไว้ว่า

“การค้าเด็กและหญิงหมายความว่ารวมถึง เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์และพึงได้รับการช่วยเหลือ ในกรณีดังนี้ คือ เด็กหรือหญิงที่ถูกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรเป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจาก หรือส่งไปยังที่ใด รับไว้ หน่วงเหนี่ยว กักขัง หรือซ่อนเร้น ซึ่งเด็กหรือหญิงโดยใช้อุบายล่อลวง ชูเชื้อ ประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดทำนองคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกระทำภายในหรือนอกราชอาณาจักร และการกระทำดังกล่าวทำให้เด็กหรือหญิงนั้น ตกอยู่ในสภาวะจำยอมกระทำการหรือยอมรับการกระทำใด ๆ อันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การค้าบริการทางเพศ การข่มขู่บังคับจิตใจ การใช้แรงงานโดยกดขี่ทารุณ บังคับชูเชื้อให้เป็นขอทาน งานรับใช้ในบ้านและหรือการกระทำอื่นใดที่ไร้คุณธรรม ซึ่งเด็กและหญิงนั้นหมายความว่ารวมถึงเด็กและหญิงต่างชาติ หรือที่ไม่สามารถระบุสัญชาติได้เข้าประเทศไทยแบบถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม” (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547, น. 15)

ซึ่งในนิยามนี้ได้รวมถึงเด็กและหญิงต่างชาติทั้งที่เข้าประเทศมาโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย อีกทั้งยังรวมถึงเด็กและหญิงที่มีได้มีสัญชาติไทย แต่อาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์อีกด้วย นิยามนี้ได้ขยายความครอบคลุมไปยังเด็กและหญิงที่มีได้มีสัญชาติไทยตอบรับกับกฎบัตรสหประชาชาติที่ต้องการแก้ปัญหาในระดับนานาชาติในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นมนุษย์ธรรม สนับสนุนให้เคารพในสิทธิของมนุษย์ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ไม่ให้แบ่งแยกความแตกต่างด้านเชื้อชาติ เพศ ภาษาและศาสนา

อุดมศักดิ์ สนิธิพงษ์ (2550, น. 9-125) พบว่า ระดับนานาชาติ สหประชาชาติสนับสนุนให้รัฐสมาชิกได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน เช่น การให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงกฎหมายและระบบการบริหารกระบวนการยุติธรรม ให้การศึกษาและเผยแพร่ข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนตลอดจนช่วยเหลือส่งเสริมสภาวะการครองชีพเพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น แต่ไม่มีอำนาจ ที่จะควบคุมรัฐสมาชิกอย่างจริงจัง เนื่องจากขาดพื้นฐานทางกฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุน ต่อมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Commission on Human Rights) ขึ้น คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากหลายประเทศได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ขึ้นโดยสมัชชาสหประชาชาติลงมติยอมรับและประกาศใช้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 เพื่อเป็นมาตรฐานให้ประเทศทั้งหลายใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการระบบภายในของตนให้สอดคล้องกับปฏิญญา ดังกล่าว ดังข้อความใน

คำปรารภของปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่า “ปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับประชาชนทั้งหลายและประชาชาติทั้งปวง ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยการระลึกเสมอ ๆ ถึงปัญญานี้พยายามสั่งสอนและให้การสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรฐานที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งในและระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นสากลและได้ผลทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเองและในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ภายใต้ดูแลอาณานิคมของรัฐสมาชิกดังกล่าว”

แต่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติก็ได้ลงลึกในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์โดยตรงแต่อย่างใด หากแต่มีองค์กรนานาชาติอื่นนำโดยพันธมิตรทั่วโลก ด้านการค้าหญิงและเด็ก Global Alliance Against Trafficking in Women (GAATW) อ้างถึงใน รัชนิพร สุจริตภักดีกุล, 2552, น. 39) ได้ให้นิยามของการค้ามนุษย์ว่า หมายถึง การกระทำและความพยายามใด ๆ ที่เป็นการจัดหาขนส่ง ลำเลียงภายในหรือข้ามพรมแดน การซื้อขาย การส่งต่อหรือการรับหรือการกักขังหน่วงเหนี่ยวบุคคลด้วยการล่อลวง การบังคับ (รวมทั้งการใช้การขู่ที่จะใช้กำลังหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ) หรือการผูกมัดด้วยภาระหนี้สิน เพื่อกักขังหน่วงเหนี่ยวบุคคลนั้นให้ตกอยู่ในภาวะการฉ้อโกงให้บริการอย่างไม่สมัครใจ (เช่น ในรูปแบบของแรงงานใช้ภายในบ้าน งานบริการทางเพศหรือการเจริญพันธุ์) ไม่ว่าจะ มี หรือไม่มีค่าจ้างก็ตาม เพื่อบังคับใช้แรงงาน หรือเป็นแรงงานติดหนี้ หรือทำให้ตกอยู่ในสภาพการทำงานเยี่ยงทาสในชุมชนอื่นที่มีใช้ภูมิลำเนาที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ในขณะที่เกิดการล่อลวง บังคับ หรือมีหนี้สินผูกมัดขึ้น

6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

